

KİŞİLERARASI ÇATIŞMA ÇÖZME VE PROBLEM ÇÖZME YAKLAŞIMLARININ YÜKLEME KARMAŞIKLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Coşkun ARSLAN**

ÖZET

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımları, yükleme karmaşıklığı açısından incelenmiştir. Bu araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evreni, Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi'dir. Araştırma örneklemini 2003-2004 eğitim-öğretim yılında bu fakültelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1.2. 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırma örneklemini 190'ı erkek ve 257'si kız olmak üzere toplam 447 öğrenciden oluşmaktadır.

Öğrencilerin, yükleme karmaşıklığının yüksek ya da düşük olması değişkenine göre, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının puan ortalamaları arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapılmıştır. Yüklem karmaşıklığının, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarını açıklama gücü ise, basit doğrusal regresyon analizi ile hesaplanmıştır. Yüklem karmaşıklığı, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımları puanları arasındaki ilişkinin analizi ise Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yüklem, Yüklem Karmaşıklığı, çatışma çözme, Problem çözme

ABSTRACT

In this study, the interpersonal conflict solving and problem solving approaches of university students are investigated according to their attribution complexity.

The general scope of the study consists of students at Selçuk University. The working scope consists of students studying at the Faculties of Education, Vocational Education and Technical Education. The sample of the study was chosen from the first, second, third and fourth grade students from the faculties in the working scope by random sampling method. The study sample was made up of totally 447 undergraduates of which 190 were male and 257 female.

Signification control of the difference in the point means was made with the t- test for the dependent variables, the interpersonal conflict solving approach and the problem solving approach according to the independent variable, student's low or high attribution complexity. The explanation of the attribution complexity with the interpersonal conflict solving approach and the problem solving approach was conducted with simple linear regression analysis. The analysis of the relationships between attribution complexity and interpersonal conflict solving and problem solving approaches has been conducted with Pearson Moments Multiplier Correlation Coefficient technique.

Keywords: Attribution, Attribution complexity, Conflict resolution, problem solving

* Bu makale, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan "Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yüklem Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi" isimli doktora tezinin özetidir.

** Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

GİRİŞ

İnsanlar yaşamları boyunca sosyal etkileşim içerisinde çok farklı durumlarla karşılaşmakta ve bu durumlara her birey farklı tepkiler vermektedir. Bireylerin bu farklı tepkilerinin ve davranışlarının incelenmesi konusu “sosyal biliş” araştırmalarının konusudur.

Sosyal biliş üzerine çalışanlar, toplumsal uyaranlar, öncelikle de bireyler ve gruplar üzerinde odaklanan bilişsel süreçleri ele alıp araştırırlar. Sosyal biliş yaklaşımının temelinde sosyal algının (kişi algısı) bilişsel bir süreç olduğu görüşü yatar. Bu görüşe göre, insanlar edilgen (pasif) alıcılar değildirler. Etkin birer örgütleyicidirler. Gördüklerini, duyduklarını, tattıklarını ve kokladıklarını, kısaca değişik yollardan kendilerine gelen bilgileri tutarlı ve anlamlı bütünler (algı ve izlenimler) halinde örgütlemek eğilimindedirler (Dönmez,1994).

Sosyal biliş araştırmalarında kullanılan temel kavramlardan biri şema kavramıdır. Şema örgütlenmiş davranış veya düşünce örüntüsüdür (Bacanlı, 2002). Birey yeni bilgilerle karşılaştığında özgül bilişsel şemalar bunları süzer, seçer, kodlar ve yeni ya da var olan yapılar içinde bütünleştirir (Buluş, 2000).

Fletcher ve arkadaşları (1986), bireylerin nedensel yargılamada bulunurken yüklem şemalarının karmaşıklığı yönünden farklı olduklarını ifade etmişlerdir. Onlara göre, davranış ile bilişsel süreçler arasındaki ilişkiyi tamamiyle anlayabilmek için bilişsel şemalardaki bu bireysel farklar üzerinde inceleme yapılmalıdır. Bu bireysel farklılıkların doğasına ilişkin bilgi edinmenin bir yolu bilişsel şemaların karmaşıklığının, yani; yüklem şemalarının karmaşıklığının incelenmesidir.

Yüklem karmaşıklığı, açıklama gerektiren çevresel bir durumla karşılaştığında, bireyin iki ya da daha fazla nedensel yargı ortaya koyma eğilimidir (Fletcher ve ark,1986; Howe,1987; Wimer ve Kelley,1982; akt. Flett ve ark,1994). İnsanların olayları ve insanların davranışlarını değerlendirme biçimlerini incelediğimizde, bazı insanların olaylar hakkında diğer insanlara göre daha fazla nedenler ortaya koyarak değerlendirdikleri görülür. Örneğin; Boşanmış bir çiftin boşanma nedenleri hakkında bazı insanların sadece çiftin kavga etmesini boşanma nedeni olarak ortaya koydukları, bazı insanların daha çoklu nedenler (erken evlilik, eğitim farkı, kavgalar, kişilik faktörleri gibi) üzerinde durduğu görülür. İnsanların bu farklı bakış açılarını ortaya koymalarında onları etkileyen en önemli özellikleri bilişsel özellikleridir. İnsanın bilişsel yapısı çevreyi, olayları algılamasını ve davranışlarını etkileyen en önemli faktördür. İnsanın sahip olduğu algılama ve değerlendirme biçimi, onun diğer insanlarla olan yaşantısını ve davranışlarını etkilemektedir.

İnsan yaşamı boyunca birçok farklı insanla iletişim kuran sosyal bir varlıktır. Bu iletişim durumunda insanlar arasında birçok nedenden dolayı çatışma ortaya çıkmaktadır. Çatışma insan yaşamının ve ilişkilerinin kaçınılmaz bir parçasıdır. İnsanlar yaşamları boyunca, evde, işyerinde, sokakta, okulda çatışma durumları ile karşı karşıya kalırlar. İnsanın yaşadığı çatışmalar, kişi içi ve kişilerarası çatışmalar olarak ikiye ayrılabilir. Kişi içi çatışma, birbiriyle çatışan iki amaç veya güdünün aynı anda ortaya çıkması ile kişinin içinde yaşadığı çatışmadır. Kişilerarası çatışma ise, iki veya daha fazla birey arasında gerçekleşen çatışmadır.

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

Bell ve Blakeney (1977; akt. Cahn, 1990), kişilerarası çatışmayı birbirine zıt ilgi, görüş ya da fikirleri ifade eden kişiler arasındaki etkileşim olarak tanımlamaktadır.

İnsanların temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmaması, sınırlı kaynakların olması ve farklı değer yargıları çatışmalara neden olmaktadır (Bodine ve ark.1994; Akt Crawford ve Bodine,1996). Kişilerarası çatışmaların başlangıç nedenleri, farklı biliş, algı, duygu, bilinçdışı ihtiyaçlar, iletişim becerileri gibi kişisel faktörlerden, kültürel faktörlerden, rol farklılıklarından, sosyal ve fiziksel çevrelerden veya iletişim sürecinde verilen mesajın niteliğinden kaynaklanabilir (Dökmen,1993). Bu durumda önemli olan bireylerin çatışmalarını sağlıklı çözebilmesidir. Çatışma çözme iki ya da ikiden fazla taraf arasındaki uyumsuzluk veya anlaşmazlık durumunun ortadan kaldırılmasıdır.

Ting-Toomey, (1988)'e göre bireylerin çatışma ile başa çıkmada kullandıkları eğilimler, onların kendi kültürel değer ve kurallarından etkilenir. Ona göre yüksek kültürel sınırlamalara sahip (yüksek bağlamlı kültür) toplumlarda, çatışmanın yüzeye çıkmadan önce engelleyici yöntemler kullanılır. Diğer taraftan düşük kültürel sınırlamalara sahip (düşük bağlamlı kültür) toplumlarda (Amerika Birleşik Devletleri gibi) akıl yürüterek, fikirlerin ve tartışmaların açıktan açığa ifade edilmesi olumlu bir özellik olarak görülebilir. Yüksek bağlamlı kültürlerde bireyler çatışmaya karşı doğrudan olmayan bir tutumla çatışma ile yüzleşmemeyi daha çok tercih ederler (Akt. Miyahara ve ark,1998). Ting-Toomey (1985,1988) çatışma ile ilişkili kültürel farklılıkları Hall (1976)'ın "düşük bağlamlı kültürler" ve "yüksek bağlamlı kültürler" terimleri ile açıklamaktadır. Hall'a göre yüksek bağlamlı kültürlerdeki iletişimde, bilginin çoğu ya fiziksel bir ortamdan ya da kişinin içinden elde edilirken, gönderilen mesajların çok azı açıktır. Düşük bağlamlı kültürlerde ise, "bilgi, söylenen sözde açık olarak ifade edilmiştir. Düşük bağlamlı kültürler daha çok bireysel iken yüksek bağlamlı kültürler daha çok çoğulcudurlar (Akt. Goldstein,1999).

Çatışma temelde bir problem durumudur. Bu nedenle kişinin çatışma çözme konusundaki yaklaşımı onun probleme nasıl yaklaştığı ile ilgilidir. Bazı insanlar çatışmaktan kaçarlar ve onunla yüzleşmekten çekinirler, bazıları saldırganlık ve öfke içeren davranışlar sergilerler, bazıları ise problemi çözmeye yönelik iletişim kurarlar. Bu durum çatışma çözüme kişinin sahip olduğu problem çözme yaklaşımının onun çatışmayı sağlıklı çözüp çözemeyeceği ile ilgili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kişinin sahip olduğu problem çözme yaklaşımı çok önemlidir. Problem çözme sadece bir çatışma durumunda değil, insan yaşamının bütünü için önemli ve gerekli bir beceridir.

Problem; temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellenmeyle karşılaştığı bir çatışma durumudur. Engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirmektedir. Böyle bir durumda problem çözme, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır (Morgan,1999). Heppner ve Krouskopf (1987) problem çözmeyi, karışık içsel ve dışsal istek ve arzuların uyumu için kişinin ortaya koyduğu bilişsel ve etkili davranışsal süreçler olarak tanımlamaktadırlar.

Bu açıklamalardan da görüldüğü gibi, insanın problem çözme konusunda kendisini yeterli görüp görmemesi, problemin nedenlerini ve çözümlerini ortaya

koyma konusunda yeterli bilişsel bakış açısına sahip olup olmaması çok önemlidir.

Özetle insanın sahip olduğu bilişsel özellikler, onun çevreyi, olayları ve diğer insanları algılamasını ve davranışlarını etkilemektedir. Her insan karşılaştığı bu olaylara ve insanlara farklı tepkiler göstermektedir. Özellikle bir çatışma ve problem durumunun sağlıklı çözülebilmesi için bireylerin sahip olduğu çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının bilinmesi gerekmektedir. İnsanın algılama ve değerlendirme sürecini anlamamanın bir yolu, bireylerin yüklem karmaşıklığı konusunda göstermiş olduğu bireysel farklar üzerinde inceleme yapmaktır. Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımları yüklem karmaşıklığı açısından incelenmiştir. Çalışmanın özellikle insanların yüklem karmaşıklığı, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarında göstermiş olduğu bireysel farklılıklarının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının, yüklem karmaşıklığı açısından incelenmesidir.

Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacına bağlı olarak, araştırmanın alt amaçları 7 ana başlık altında aşağıda verilmiştir:

1.0. Yüklem karmaşıklığı düzeyinin düşük ya da yüksek olması öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımı puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

2.0. Yüklem karmaşıklığı düzeyinin düşük ya da yüksek olması öğrencilerin problem çözme yaklaşımı puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

3.0. Yüklem karmaşıklığı, öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımı puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

4.0. Yüklem karmaşıklığı, öğrencilerin problem çözme yaklaşımı toplam puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

5.0. Yüklem karmaşıklığı puanları ile kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları (yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı, yaklaşma/kaçınma davranışı, kendini açma davranışı) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

6.0. Yüklem karmaşıklığı puanları ile problem çözme yaklaşımı (cececi, düşünen, değerlendirici, kendine güvenli, kaçınan, planlı) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

7.0. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları puanları ile problem çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma genel tarama modelinde olup, araştırmanın bağımsız ve bağımlı değişkenleri arasında ilişkisel tarama yapılmıştır. Araştırmada yükleme karmaşıklığı düşük ya da yüksek olan öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla veriler toplanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evreni, Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi'dir. Araştırma örneklemini 2003-2004 eğitim-öğretim yılında bu fakültelerin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1. 2. 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırma örneklemini 190'ı erkek ve 257'si kız olmak üzere toplam 447 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin yükleme karmaşıklığı puanlarını belirlemek için "Kişi Algı Ölçeği", kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarını belirlemek için "Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Ölçeği", problem çözme yaklaşımlarını belirlemek için ise "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyet ve üniversiteye giriş alanıyla ilgili bilgiler için ayrıca bir bilgi formu kullanılmamış, ilgili veriler ölçekler üzerinde belirtilen sorularla toplanmıştır. Araştırmada kullanılan bu veri toplama araçlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kişi Algı Ölçeği: Kişi algı ölçeği insanların kendileri ve diğer insanlar hakkındaki farklı düşünme biçimlerini, diğer bir anlatımla, bireylerde yükleme şemalarının karmaşıklık düzeyi açısından görülen bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla Fletcher ve ark (1986) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması, Parker (1994) ve Buluş (2000) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada ölçeğin Buluş (2000) tarafından güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan formu kullanılmıştır. Ölçek 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, yükleme karmaşıklığının 7 alt boyutuna ilişkin veri sağlayacak şekilde hazırlanmış ve her alt boyut ile ilgili dört madde içermektedir. Bu alt boyutlar "motivasyon Bileşeni" "karmaşık açıklamaları tercih" "üst biliş" "davranışın etkileşimlerin bir sonucu oluşu" "karmaşık içsel açıklamalar" "karmaşık hem (eş)zaman dışsal açıklamalar" "zaman boyutunu kullanma"dır (Buluş,2000)

Maddelere verilen yargısal tepkiler "hiç katılmıyorum" (-3), "orta düzeyde katılmıyorum" (-2), "biraz katılmıyorum" (-1), "tarafsızım" (0), "biraz katılıyorum" (+1) "orta düzeyde katılıyorum" (+2), "orta düzeyde katılıyorum"

(+2) ve “tamamen katılıyorum” (+3) şeklinde sıralanan likert tipi 7’li bir derecelemeye göre puanlanmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak yüklem karmaşıklığı düzeyinin yüksek olduğunu ifade eder (Buluş, 2001).

Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Ölçeği: Araştırmacı tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Ölçeği”, Goldstein (1999) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerarası Çatışma Çözme Ölçeği “yüzleşme”, “özel/genel davranış”, “duygusal ifade”, “yaklaşma/kaçınma” ve “kendini açma” olarak adlandırılan 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Her alt ölçekte 15 maddeden bulunmakta ve ölçek toplam 75 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği daha yüksek düzeyde “Yüzleşme davranışını”, “genel davranışı”, “duygusal ifade davranışını”, “çatışmaya yaklaşmayı” ve “kendini açmayı” gösterir. Ölçek 7’li likert tipi bir ölçektir.

Problem Çözme Envanteri: Problem Çözme Envanteri, 1982 yılında P. P. Heppner ve C. H. Petersen tarafından geliştirilmiştir. Problem Çözme Envanteri, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini algılayışını ölçen, kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Ergen ve yetişkinlere uygulanır. 35 maddeden oluşur ve 1-6 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Türkçe’ye uyarlaması Şahin, Şahin ve P.P. Heppner (1993) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçekte; “aceleci yaklaşım”, “düşünen yaklaşım”, “değerlendirici yaklaşım”, “kendine güvenli yaklaşım”, “kaçıngan yaklaşım”, “planlı yaklaşım” olarak isimlendirilen 6 faktör olduğu bulunmuştur (Savaşır ve Şahin,1997)

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verileri toplamak amacıyla daha önce tesadüfi olarak belirlenen örneklem grubundaki sınıflara ölçeklerin uygulanacağı saatler belirlenmiştir. Kararlaştırılan saatlerde “Kişi Algı Ölçeği”, Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Ölçeği” ve “Problem Çözme Envanteri” birlikte uygulanmıştır. İlk aşamada ölçekler ayrı ayrı değerlendirilmiş, ölçekleri eksik ya da yanlış dolduran 34 öğrenci örneklemden çıkarılmıştır. Bunun sonucunda örneklemde 447 öğrencinin puanları değerlendirmeye alınmıştır. Her üç ölçeği cevaplayan öğrencilerden elde edilen puan dağılımları bilgisayara girilmiştir. Bu işlemde sonra verilerin analizi için SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. Yükleme karmaşıklığının düşük ya da yüksek olmasına göre, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımları puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı t testi ile test edilmiştir. Yükleme karmaşıklığının, kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarını açıklama gücü ise basit doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Yükleme karmaşıklığı puanları, kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları ve problem çözme yaklaşımları puanları arasındaki ilişki ise Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ile hesaplanmıştır. Yükleme karmaşıklığını düzeyi yüksek ya da düşük olan öğrenci grubunu belirlemek üzere öncelikle öğrencilerin yükleme karmaşıklığı puanlarının ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değeri hesaplanmıştır. Bu verilerden hareketle ortalamanın standart sapma altı ve standart sapma üstü puanlar belirlenerek düşük ve yüksek düzeye sahip olanlar belirlenmiştir. Buna göre yükleme karmaşıklığı ölçeğinden (Kişi

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

Algı Ölçeği) 32-22 =10 ve altı puan alanlar düşük, 32+22=54 ve üzeri puan alanlar yüksek yükleme karmaşıklığına sahip olan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Verilerin analizinde önem düzeyi 0.05 olarak benimsenmiştir

BULGULAR

1. Yükleme karmaşıklığı düzeyinin düşük ya da yüksek olması öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımı puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

Öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme puan ortalamalarının, yükleme karmaşıklığının yüksek ya da düşük olmasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına t testi ile bakılmış ve sonuçlar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Kişilerarası Çatışma Çözme Puan Ortalamalarının, Yükleme Karmaşıklığının Yüksek Ya Da Düşük Olmasına Göre Anlamlı Düzeyde Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin t Testi Sonuçları

Kişiler arası çatışma çözme yaklaşımları	Yükleme karmaşıklığı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Yüzleşme	Düşük	88	69,73	11,84	6,182	0,000*
	Yüksek	85	79,85	9,61		
Özel/genel Davranış	Düşük	88	54,92	12,12	1,527	0,129
	Yüksek	85	51,93	13,57		
Duygusal İfade	Düşük	88	64,59	10,77	3,736	0,000*
	Yüksek	85	70,86	11,28		
Yaklaşma-kaçınma	Düşük	88	54,94	11,25	0,534	0,594
	Yüksek	85	55,98	14,01		
Kendini Açma	Düşük	88	66,02	10,45	6,461	0,000*
	Yüksek	85	77,21	12,28		

Yükleme karmaşıklığı puan ortalamasının düşük yada yüksek olmasına göre, kişilerarası çatışma çözenin, yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer alt ölçeklerde ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrencilerin, yükleme karmaşıklığı puanı düşük olan öğrencilere göre yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puan ortalamaları daha yüksek olduğu görülmektedir.

2. Yükleme karmaşıklığı düzeyinin düşük ya da yüksek olması öğrencilerin problem çözme yaklaşımı puan ortalamalarını anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

Öğrencilerin problem çözme puan ortalamalarının, yükleme karmaşıklığının yüksek ya da düşük olmasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına t testi ile bakılmış ve sonuçlar tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Problem Çözme Puan Ortalamalarının, Yükleme Karmaşıklığının Yüksek ya da Düşük Olmasına Göre Anlamlı Düzeyde Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin t Testi Sonuçları

Problem Çözme Alt Boyutu	Yükleme karmaşıklığı	N	\bar{X}	Ss	t	p
Aceleci yaklaşım	Düşük	88	27,33	4,64	7,113	0,000*
	Yüksek	85	22,02	5,15		
Düşünen yaklaşım	Düşük	88	15,16	4,38	5,679	0,000*
	Yüksek	85	11,29	4,56		
Kaçıngan yaklaşım	Düşük	88	12,27	4,27	7,827	0,000*
	Yüksek	85	7,81	3,16		
Değerlendirici yaklaşım	Düşük	88	9,51	3,37	6,985	0,000*
	Yüksek	85	6,39	2,45		
Kendine Güvenli yaklaşım	Düşük	88	18,75	5,02	7,752	0,000*
	Yüksek	85	13,07	4,62		
Planlı yaklaşım	Düşük	88	11,86	3,73	6,596	0,000*
	Yüksek	85	8,58	2,77		
Problem çözme toplam puanı	Düşük	88	94,89	16,75	9,961	0,000*
	Yüksek	85	69,16	17,19		

Tablo 2 incelendiğinde yükleme karmaşıklığının düşük ya da yüksek olması açısından, problem çözenin bütün alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları açısından anlamlı düzeyde bir fark bulunduğu görülmektedir.

3. Yükleme karmaşıklığı, öğrencilerin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımı puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

Yükleme karmaşıklığının kişilerarası çatışma çözme yaklaşımı puanlarını açıklama gücü basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Yükleme Karmaşıklığının Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı Puanlarını Açıklama Gücü

		R	R ²	F	P
YÜZLEŞME	Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,333	0,111	55,357	0,000*
ÖZEL/GENEL DAVRANIŞ	Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,087	,008	3,366	0,067
DUYGUSAL İFADE	Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,228	0,052	24,451	0,000*
YAKLAŞMA/KAÇINMA	Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,001	0,000	0,001	0,979
KENDİNİ AÇMA	Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,405	0,164	87,305	0,000*

Yükleme karmaşıklığının bağımsız değişken olarak denkleme sokulması sonucu regresyon katsayısı Yüzleşme davranışı için 0,333, özel/genel davranış için 0,087, duygusal ifade davranışı için 0,228, yaklaşma/kaçınma davranışı için

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

0,001, kendini açma davranışı için 0,405 bulunmuştur. Kişilerarası çatışma çözmenin yüzleşme davranışı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 11,1 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 55,357 F değeri yükleme karmaşıklığının, yüzleşme davranışını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Kişilerarası çatışma çözmenin özel/genel davranışı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 0,8 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 3,366 F değeri yükleme karmaşıklığının, özel/genel davranışı anlamlı düzeyde açıklamadığını göstermektedir. Kişilerarası çatışma çözmenin duygusal ifade davranışı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 5,2 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 24,451 F değeri yükleme karmaşıklığının, duygusal ifade davranışını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir. Kişilerarası çatışma çözmenin yaklaşma/kaçınma davranışı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 0,00 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 0,001 F değeri yükleme karmaşıklığının, yaklaşma/kaçınma davranışını anlamlı düzeyde açıklamadığını göstermektedir. Kişilerarası çatışma çözmenin kendini açma davranışı puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 16,4 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 87,305 F değeri yükleme karmaşıklığının, kendini açma davranışını anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir.

4. Yükleme karmaşıklığı, öğrencilerin problem çözme yaklaşımı toplam puanlarını anlamlı düzeyde açıklamakta mıdır?

Yükleme karmaşıklığının, öğrencilerin problem çözme puanlarını açıklama gücü basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Yükleme Karmaşıklığının Problem Çözme Puanlarını Açıklama Gücü

	R	R ²	F	P
Yükleme Karmaşıklığı Toplam Puanı	0,462	0,214	120,96	0,000*

Tablo 4'te görüldüğü gibi, yükleme karmaşıklığının bağımsız değişken olarak denkleme sokulması sonucu regresyon katsayısı 0,462 olarak bulunmuştur. problem çözme puanlarındaki varyansın (değişkenliğin) % 21,4 düzeyinde yükleme karmaşıklığından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan 120,967 F değeri yükleme karmaşıklığının, problem çözmeyi anlamlı düzeyde açıkladığını göstermektedir.

5. Yükleme karmaşıklığı puanları ile kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları (yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı, yaklaşma/kaçınma davranışı, kendini açma davranışı) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Bu alt amaçta yükleme karmaşıklığı puanları ile kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmektedir.

Bu ilişkinin yönü ve miktarı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Bu ilişkilerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar tablo 5’de verilmiştir

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Yükleme Karmaşıklığı ile Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları Arasındaki Pearson Korelasyon Düzeyleri

		Yüzleşme	Özel/Genel Davranış	Duygusal İfade	Yaklaşma Kaçınma	Kendini Açma
Yükleme Karmaşıklığı	r	,333**	-,087	,228**	-,001	,405**
	p	,000	,067	,000	,979	,000
	N	447	447	447	447	447

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5 incelendiğinde, yükleme karmaşıklığı puanları ile yüzleşme davranışı ($r=.333$), duygusal ifade davranışı ($r=.228$) ve kendini açma davranışı ($r=.405$) puanları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde pozitif bir ilişkinin olduğu, yükleme karmaşıklığı ile özel/genel davranış ve yaklaşma kaçınma arasındaki ilişkinin ise anlamlı olmadığı görülmektedir.

6. Yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözme yaklaşımı (aceleci, düşünen, değerlendirci, kendine güvenli, kaçınan, planlı) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Bu alt amaçta yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmektedir. Bu ilişkinin yönü ve miktarı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Bu ilişkilerin test edilmesi ile ilgili veriler tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Yükleme Karmaşıklığı ile Problem Çözme Yaklaşımları Arasındaki Pearson Korelasyon Düzeyleri

		Ace. Y.	Düş.Y	Değ. Y.	K.G.Y.	Kaç.Y.	Pla.Y.	Prob. Çöz. Top.
Yükleme karmaşıklığı	r	-	-	-,410**	-,345**	-,380**	-	-,462**
	P	,355**	,300**	,000	,000	,000	,290**	,000
	N	447	447	447	447	447	447	447

** Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözenin “aceleci” “düşünen”, “değerlendirci” “kendine güvenli”, “kaçınan” “planlı” yaklaşım ve problem çözme toplam puanları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak problem çözme envanterinde alınan yüksek puan olumsuz bir problem çözme yaklaşımını, yükleme karmaşıklığı ölçeğinde ise alınan yüksek puan kişinin yükleme karmaşıklığı düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sebeple bireyin yükleme karmaşıklığı düzeyi yükseldikçe, problem çözme

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

konusunda daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olduğu görülmektedir.

7. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları puanları ile problem çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?

Bu alt amaçta çatışma çözme yaklaşımı puanları ile problem çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmektedir. Bu ilişkinin yönü ve miktarı Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Bu ilişkilerin test edilmesi ile ilgili veriler tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları ile Problem Çözme Yaklaşımları Arasındaki Pearson Korelasyon Düzeyleri

		Yüzleşme Davranışı	Özel/genel Davranış	Duygusal ifade Davranışı	Yak/kaç. Davranışı	Kendini Açma
Aceleci yaklaşım	r	-,415(**)	,090	-,178(**)	,098(*)	-,311(**)
	p	,000	,057	,000	,039	,000
	N	447	447	447	447	447
Düşünen yaklaşım	r	-,322(**)	,067	-,230(**)	,070	-,298(**)
	p	,000	,155	,000	,137	,000
	N	447	447	447	447	447
Kaçınan yaklaşım	r	-,450(**)	,145(**)	-,225(**)	,098(*)	-,349(**)
	p	,000	,002	,000	,038	,000
	N	447	447	447	447	447
Değerlendirici yaklaşım	r	-,264(**)	,066	-,247(**)	,034	-,304(**)
	p	,000	,167	,000	,468	,000
	N	447	447	447	447	447
Kendine Güvenli Yaklaşım	r	-,484(**)	,053	-,291(**)	,000	-,412(**)
	p	,000	,266	,000	,993	,000
	N	447	447	447	447	447
Planlı yaklaşım	r	-,307(**)	,067	-,205(**)	-,066	-,293(**)
	p	,000	,158	,000	,163	,000
	N	447	447	447	447	447
Problem Çözme Toplam	r	-,510(**)	,108(*)	-,303(**)	,058	-,439(**)
	p	,000	,022	,000	,224	,000
	N	447	447	447	447	447

Tabloda görüldüğü gibi, aceleci yaklaşım puanları ile yüzleşme davranışı, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Düşünen yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Kaçınan yaklaşım puanları ile yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu, kaçınan yaklaşım ile

yaklaşma/kaçınma davranışı arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Değerlendirici yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Kendine güvenli yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Planlı yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme toplam puanları ile yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu, problem çözme toplam puanları ile yaklaşma/kaçınma davranışı arasındaki ilişkinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur. Problem çözme envanterinde alınan yüksek puan olumsuz bir problem çözme yaklaşımını, yükleme karmaşıklığı ölçeğinde ise alınan yüksek puan kişinin yükleme karmaşıklığı düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sebeple bulunan yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözme puanları arasında bulunan negatif ilişkiler, bireyin yükleme karmaşıklığı düzeyi yükseldikçe, problem çözme konusunda daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olduğunu göstermektedir

TARTIŞMA VE YORUM

1. Yükleme Karmaşıklığı ve Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımı

Öğrencilerin yükleme karmaşıklığının yüksek veya düşük olması açısından kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları ile ilgili sonuçlar incelendiğinde “yüzleşme”, “duygusal ifade” ve “kendini açma” davranışlarında puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuş, “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma” davranışlarında ise puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı çıkmamıştır. Elde edilen bulgu, yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrencilerin, yüzleşme, duygularını ifade etme ve kendini açma davranışını, yükleme karmaşıklığı düşük olan öğrencilere göre daha kolay ortaya koyduklarını göstermektedir. Yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrencilerin kendilerini ve duygularını ifade etme konusundaki iletişim becerileri bu sonucu etkilemiş olabilir. Burleson ve Samter (1990), bilişsel karmaşıklığı yüksek olan bireylerin iletişim becerilerinin bilişsel karmaşıklığı düşük olanlara göre daha iyi olduğu ile ilgili bulgusu, bu çalışmada bulunan sonucu destekler niteliktedir. Ayrıca Jonassen ve Grabowski (1993) bilişsel karmaşıklığı yüksek bireylerin çevreyi ve davranışı algılamaya yönelik olduğunu ve daha esnek düşüncelere sahip olduğunu ifade etmektedir. Yüzleşme davranışı, kişinin çatışmayla ve çatışma yaşadığı kişi ile karşılaşma ve iletişim kurmada ne derece kolay bir davranış sergilediğini, duygusal ifade boyutu, kişinin duygularını ne derecede kolay ifade ettiğini, kendini açma ise kişinin kendi yaşantı ve duygularını açma konusunda ne derecede rahat olduğunu ortaya koymaktadır. Bütün bu davranışları ortaya koymada daha rahat olabilmek ise algılamaya önem vermeyi ve sahip olunan düşünceler konusunda esnek olmayı gerektirir. Bu nedenle yükleme karmaşıklığı yüksek çıkan bireylerin “yüzleşme”, “duygusal ifade” ve “kendini açma” davranışlarını, yükleme karmaşıklığı düşük olan öğrencilere göre daha yüksek düzeyde ortaya koymaları, onların daha esnek düşünceli, algılamaya

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

önem veren ve iletişim becerileri daha iyi olan bireyler olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Bununla birlikte yükleme karmaşıklığı yüksek öğrenciler ile yükleme karmaşıklığı düşük öğrencilerin “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma” davranışı puan ortalamaları arasındaki fark ise anlamlı çıkmamıştır. Bu denenceler kurulurken yükleme karmaşıklığı yüksek bireylerin “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma” davranışı puan ortalamalarının, yükleme karmaşıklığı düşük olan öğrencilere göre yüksek olacağı düşünülmüştü. Ancak ortalamalar arasındaki fark anlamlı çıkmamıştır. Çatışma konusunda özel/genel davranış, bireyin toplum içerisinde çatışma davranışını, özelinde (aile içi, yakın arkadaş v.b) olduğu kadar kolay gösterip göstermediğini, yaklaşma/kaçınma ise, çatışmaya karşı bireyin göstermiş olduğu yaklaşma veya kaçınma davranışını ortaya koymaktadır. Kişilerarası çatışma çözme konusunda bireyin yaşadığı toplumun yaklaşımı bireyi etkileyebilmektedir. Gudykunst ve Ting-Toomey (1998: akt. Goldstein,1999)’e göre yüksek bağlamlı kültürlerde açıkça görüş ayrılığı bildirmek veya birisiye halk arasında çatışmak kötü bir davranıştır. Ayrıca yüksek bağlamlı kültürlerdeki bireyler, çatışmaya karşı kaçınma veya görmezlikten gelme gibi dolaylı bir tutum sergilemektedirler. Bu nedenle yükleme karmaşıklığı yüksek öğrenciler ile yükleme karmaşıklığı düşük öğrencilerin “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma davranışı” puan ortalamalarındaki farkın anlamlı olmaması, öğrencilerin toplumun çatışmaya karşı gösterdiği genel yaklaşımdan etkilenmelerinden dolayı olabilir. Bilindiği gibi bizim toplumumuzda da çatışmaları genel ortamlarda ortaya koymak ayıplanabilen bir davranıştır.

2. Yükleme Karmaşıklığı ve Problem Çözme Yaklaşımı

Yükleme karmaşıklığı düzeyinin yüksek ya da düşük olması açısından öğrencilerin problem çözme yaklaşımları sonuçlarına göre, problem çözmenin bütün alt boyutlarında (aceleci, düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli, planlı) ve problem çözme toplam puanı açısından anlamlı bir fark çıkmıştır. Puan ortalamaları incelendiğinde ise anlamlı fark çıkan bütün boyutlar ve toplam puan açısından, yükleme karmaşıklığı düşük olan öğrencilerin puan ortalamaları, yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrencilerin puan ortalamalarından yüksektir. Daha öncede belirtildiği gibi problem çözme envanterinde alınan puanın yüksek olması kişinin problem çözme konusunda daha olumsuz bir yaklaşıma sahip olduğu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrenciler, yükleme karmaşıklığı düşük olan öğrencilere göre daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahiptir.

Fletcher ve arkadaşları (1986), yükleme karmaşıklığı yüksek olanların, yükleme karmaşıklığı düşük olanlara göre tanımlamalarında daha çok nedensel açıklamalar kullanabildikleri ve daha detaylı açıklamalar yapabildiklerini ifade etmektedir. Ayrıca bir davranışı açıklamada yükleme karmaşıklığı yüksek bireylerin, yükleme karmaşıklığı düşük olanlara göre daha fazla karmaşık nedensel seçenekleri tercih ettiği bulunmuştur. Bununla birlikte Fletcher ve arkadaşları (1992), yükleme karmaşıklığı yüksek olan öğrencilerin yükleme

karmaşıklığı düşük öğrencilere göre problemlere daha doğru nedenler ortaya koyduklarını bulmuştur. Bu nedenle yükleme karmaşıklığı yüksek olan bireylerin, problemle karşılaştığında daha fazla çözüm üreten, alternatifleri daha fazla değerlendiren, ortaya daha doğru öneriler koyabilen ve problem çözme konusunda kendilerine daha fazla güvenen bireyler olması beklenebilir. Bu durum yükleme karmaşıklığı yüksek olan bireylerin, yükleme karmaşıklığı düşük olan bireylere göre problem çözme konusunda daha olumlu bir yaklaşıma sahip olmasını açıklayabilir.

3. Yükleme Karmaşıklığının Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımını Açıklama Gücü

Analiz sonucunda yükleme karmaşıklığının kişilerarası çatışma çözmenin “yüzleşme davranışını”, “duygusal ifade davranışını” ve “kendini açma davranışını” anlamlı düzeyde açıkladığı, “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma davranışını” ise anlamlı düzeyde açıklamadığı bulunmuştur. Elde edilen bulgular incelendiğinde, yükleme karmaşıklığının yüzleşme davranışını açıklama gücü % 11.1, duygusal ifade davranışını açıklama gücü % 5.2 ve kendini açma davranışını açıklama gücü ise % 16.4 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla öğrencilerin yükleme karmaşıklığına bakarak onların çatışmada “yüzleşme” “duygusal ifade” ve “kendini açma” davranışları ile ilgili yordamalarda bulunulabilir. Ayrıca yükleme karmaşıklığının “özel/genel davranış” ve “yaklaşma/kaçınma” davranışlarını anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur.

4. Yükleme Karmaşıklığının Problem Çözme Yaklaşımını Açıklama Gücü

Araştırmada yükleme karmaşıklığının problem çözme yaklaşımını anlamlı düzeyde açıkladığı bulunmuştur. Elde edilen bulgu incelendiğinde yükleme karmaşıklığının problem çözme yaklaşımını açıklama gücü % 21.4 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla yükleme karmaşıklığına bakılarak problem çözme yaklaşımı ile ilgili yordamalarda bulunulabilir.

5. Yükleme Karmaşıklığı ile Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları İlişkisi

Araştırmada yükleme karmaşıklığı puanları ile kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları (yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı, yaklaşma/kaçınma davranışı, kendini açma) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, yükleme karmaşıklığı puanları ile yüzleşme davranışı ($r=.333$), duygusal ifade davranışı ($r=.228$) ve kendini açma davranışı ($r=.405$) puanları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde pozitif bir ilişkinin olduğu, yükleme karmaşıklığı ile özel/genel davranış ve yaklaşma kaçınma arasındaki ilişkinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Jonassen ve Grabowski (1993), bilişsel karmaşıklığı yüksek bireylerin çevreyi ve davranışı algılamaya yönelik olduğunu ve daha esnek düşüncelere sahip

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Fletcher ve arkadaşları (1986), yükleme karmaşıklığı yüksek bireylerin, insan davranışını anlama ve açıklamada daha yüksek düzeyde motivasyona sahip olduğunu, bu bireylerin davranışın nedenleri ve niçin yapıldığı konusunda daha çok ilgili ve meraklı olduklarını ifade etmektedir. Yüzleşme davranışı, kişinin çatışmayla ve çatışma yaşadığı kişi ile karşılaşma ve iletişim kurmada ne derece kolay bir davranış sergilediğini, duygusal ifade boyutu, kişinin duygularını ne derecede kolay ifade ettiğini, kendini açma ise kişinin kendi yaşantı ve duygularını açma konusunda ne derecede rahat olduğunu ortaya koymaktadır. Bir kişinin çatışmayla ve çatışma yaşadığı bireyle yüzleşebilmede, duygularını ifade etmede ve kendini açmada daha rahat bir davranış sergilemesi, o kişinin olayların nedenlerini algılamaya ve anlamaya yönelik, önyargılı ve tek nedene bağlı düşünmeyen, karşıdaki kişiyi ve davranışını da anlamaya çalışan bir birey olduğu gösterir. Bu nedenle yükleme karmaşıklığı düzeyi ile yüzleşme davranışı, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı arasındaki böyle bir ilişki ortaya çıkmış olabilir.

Yükleme karmaşıklığı ile özel/genel davranış ve yaklaşma/kaçınma davranışı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çatışma konusunda özel/genel davranış, bireyin toplum içerisinde çatışma davranışını, özelinde (aile içi, yakın arkadaş v.b) olduğu kadar kolay gösterip göstermediğini, yaklaşma/kaçınma ise, çatışmaya karşı bireyin göstermiş olduğu yaklaşma kaçınma davranışını ortaya koymaktadır. Kişilerarası çatışma çözme konusunda bireyin yaşadığı toplumun yaklaşımı bireyi etkileyebilmektedir. Gudykunst ve Ting-Toomey (1998: akt. Goldstein,1999)'e göre yüksek bağlamlı kültürlerde açıkça görüş ayrılığı bildirmek veya birisiye halk arasında çatışmak kötü bir davranıştır. Ayrıca yüksek bağlamlı kültürlerdeki bireyler, çatışmaya karşı kaçınma veya görmezlikten gelme gibi dolaylı bir tutum sergilemektedirler. Yükleme karmaşıklığı ise bireyin bir davranış veya olay hakkında birden fazla neden ortaya koyabilmesi ile ilgilidir. Yükleme karmaşıklığı yüksek bir birey ortaya çıkan bir davranış için ortamsal etkileri de bir neden olarak alır ama bu sadece nedensel bir çıkarım içindir. Bu sonuç, çatışmada özel/genel davranış ve yaklaşma/kaçınma davranışı ile yükleme karmaşıklığı arasında bir ilişkinin olmadığını, bireyin özel/genel davranış ve yaklaşma/kaçınma davranışlarının ise başka faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir.

6. Yükleme Karmaşıklığı İle Problem Çözme Yaklaşımları İlişkisi

Araştırmada yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözme yaklaşımı (aceleci, düşünen, değerlendirici, kendine güvenli, kaçınan, planlı) puanları arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, yükleme karmaşıklığı puanları ile problem çözmenin “aceleci” “düşünen”, “değerlendirici” “kendine güvenli”, “kaçınan” “planlı” yaklaşım ve problem çözme toplam puanları arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak problem çözme envanterinde alınan yüksek puan olumsuz bir problem çözme yaklaşımını, yükleme karmaşıklığı ölçeğinde ise alınan yüksek puan kişinin yüklemse olarak daha karmaşık olduğunu göstermektedir. Bu sonuç bireyin yükleme karmaşıklığı düzeyi yükseldikçe,

problem çözme konusunda daha olumlu bir problem çözme yaklaşımına sahip olduğunu göstermektedir.

Yükleme karmaşıklığı, açıklama gerektiren çevresel bir durumla karşılaştığında, bireyin iki ya da daha fazla nedensel yargı ortaya koyma eğilimi olarak tanımlanır (Fletcher ve ark,1986; Howe,1987; Wimer ve Kelley,1982; akt. Flett ve ark,1994). Problem çözmede ise, problemlerin neden ya da nedenlerini, birçok muhtemel çözüm yolunu ortaya koyabilmek ve çözüm yollarını çok boyutlu olarak değerlendirmek çok önemlidir. Bu nedenle yükleme karmaşıklığı ile problem çözme arasında bu şekilde bir ilişki ortaya çıkmış olabilir.

Problem çözmenin aceleci yaklaşım alt ölçeği, bireyin problem çözmede aceleci bir yaklaşım gösterip göstermediğini ortaya koymaktadır. Probleme aceleci yaklaşmak ise kişiyi problemi çözmek konusunda yanılsıza düşürebilir. Yüklem karmaşıklığı, çok boyutlu değerlendirme yapma ile ilgilidir. Çok boyutlu değerlendirme yapma ise açıklama gerektiren davranış (ya da olay) için zaman harcamayı, aceleci olmamayı gerektirebilir. Bundan dolayı yüklem karmaşıklığı ile problem çözmede aceleci yaklaşım arasında bir ilişki ortaya çıkmış olabilir. Yüklem karmaşıklığı ortaya konulan nedenler üzerinde düşünme, değerlendirme yapma ile ilgilidir. Bu nedenle problem çözmenin düşünün, değerlendirici ve planlı yaklaşım alt ölçekleri ile yüklem karmaşıklığı arasında anlamlı bir ilişkinin olması beklenebilir.

Problem çözme konusunda kendine güvenme bireyin kendisini bu konuda yeterli görmesi ile ilgilidir. Bu bireyin geçmiş deneyimleri sonucunda kendine biçtiği değerle ilgilidir. Yüklem karmaşıklığı, nedenler ortaya koyarken zamansal geçmişi de göz önüne almayla ve olayları çok boyutlu değerlendirebilme ile ilgilidir. Birey çok boyutlu değerlendirme yaptığı için kendine yönelik bakış açısı da o oranda çok boyutlu olabilir. Bu durum, bireyin kendine bakışı açısından daha sağlıklı bir sonucun ortaya çıkmasını etkileyebilir. Bu nedenle yüklem karmaşıklığı ile problem çözmede kendine güven arasında böyle bir ilişki ortaya çıkmış olabilir.

Problem çözmede kaçınan yaklaşım, problemi çözme konusunda bireylerin göstermiş olduğu geri çekilme, doğrudan problemi çözmeye çalışmama davranışı ile ilgilidir. Yüklem karmaşıklığı ise durumu çok boyutlu değerlendirebilme ve daha ortaya çıkan fazla nedenler ortaya koyma eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Karşılaştığı bir probleme daha fazla neden ortaya koyabilen ve çok boyutlu değerlendirme yapabilen bireyin ise problemden kaçınma ya da geri çekilme davranışlarını daha az göstermesi muhtemeldir. Problemden kaçınmanın arkasındaki sebeplerden birisi bireyin problemi çözme konusundaki kendini yetersiz hissetmesi olabilir. Bu nedenle çok boyutlu değerlendirme yapan bir bireyin kendini daha yeterli görebileceği göz önüne alındığında yüklem karmaşıklığı ile kaçınma davranışı arasında ilişkinin olması beklenebilir. Yüklem karmaşıklığı ile problem çözmede kendine güven arasında bir ilişkinin ortaya çıkmış olması da bu durumu destekler niteliktedir.

7. Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımları İle Problem Çözme Yaklaşımları İlişkisi

Araştırmada kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları puanları ile problem çözme yaklaşımları puanları arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, aceleci yaklaşım puanları ile yüzleşme davranışı, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu, düşünen yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Problem çözme envanterinde puanlar yükseldikçe bireyin probleme karşı daha olumsuz bir yaklaşım gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Çatışma çözümede ise puanların yüksek olması olumludur. Dolayısıyla yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma davranışı puanları arttıkça, birey aceleci ve düşünen yaklaşım açısından daha olumlu bir problem çözme yaklaşımı sergilemektedir.

Kaçıngan yaklaşım puanları ile yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu, kaçıngan yaklaşım ile yaklaşma/kaçınma davranışı arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Kaçıngan yaklaşım bireyin probleme karşı göstermiş olduğu geri çekilme, doğrudan problemi çözmeye çalışmama davranışı ile ilgilidir. Çatışmada yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma, doğrudan çatışmayı çözmeye yönelik davranışlardır. Ayrıca özel/genel davranış, bireyin genel ortamlarda, özel ortamlarda gösterdiği kadar rahat çatışma davranışını sergileyip sergilemediği ile ilgilidir. Dolayısıyla kaçınganlık düzeyi azaldıkça, çatışmada yüzleşme, duygularını ifade etme, kendini açma ve genel ortamlar içinde daha rahat davranabilme düzeyinin de artması oldukça tutarlıdır.

Değerlendirici yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Kendine güvenli yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında ise 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Kendine güvenli yaklaşım bireyin problem çözme konusunda kendisine biçtiği değerle ilgilidir ve birey ne kadar kendine güveniyorsa o kadar problem çözme konusunda başarılı olacaktır. Bu durum aynı zamanda olumlu benlik algısı ile ilgilidir. Dolayısıyla çatışma da yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma ile problem çözümede kendine güven arasında böyle bir ilişkinin olması beklenebilir. Başka bir ifade ile kendine güvenen bireyin, yüzleşme, duygularını ifade etme ve kendini açma konusunda da rahat bir davranış göstermesi beklenebilir. Planlı yaklaşım puanları ile yüzleşme, duygusal ifade ve kendini açma puanları arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme toplam puanları ile yüzleşme davranışı, özel/genel davranış, duygusal ifade davranışı ve kendini açma davranışı arasında 0.01 düzeyinde negatif bir ilişki olduğu, problem çözme toplam puanları ile yaklaşma/kaçınma davranışı arasındaki ilişkinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Ulaşılan genel sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

1. Bu araştırmanın temel sınırlılığı, örneklerinin sadece üniversite öğrencilerinden oluşmasıdır. Özellikle kişilerarası çatışma yaklaşımı ve

yükleme karmaşıklığı açısından daha somut sonuçlara ulaşabilmek için üniversite öğrencilerinin dışında seçilecek yeni örneklem gruplarında yeni çalışmaların yapılması gereklidir.

2. Bireylerin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarını ve problem çözme yaklaşımlarını etkileyebilecek iletişim becerileri ve sosyal beceriler gibi faktörlerle ilişkisi konusunda çalışmalar yapılabilir.
3. Psikolojik danışma sürecinde ve iletişim konusunda yüklem karmaşıklığının etkisini inceleyecek araştırmalar yapılabilir.
4. Yüklem karmaşıklığını etkileyebilecek faktörleri daha iyi ortaya koyabilmek için izleme yaklaşımıyla zamansal gelişim araştırmaları yapılabilir.
5. Bireylerin yüklem karmaşıklığı düzeyinin çeşitli eğitim programları ile yükseltip yükseltmeyeceğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
6. Bireylerin yüklem karmaşıklığı düzeyini yükseltici eğitim programları geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Buluş, M. (2000). *Öğretmen Adaylarında Yüklem Karmaşıklığı, Düşünme Stilleri ve Bilişsel Tutarlık Tercihinin Bazı Psikososyal Özellikler ve Akademik Başarı Çerçevesinde İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Buluş, M. (2001). Kişi Algı Ölçeğinin Öğretmen Adayları İçin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi* Yıl 1, Sayı 5, s.29-35,

Burleson B.R. ve Samter, W. (1990). Effect of Cognitive Complexity on Perceived Importance of Communication Skills in Friends. *Communication Research*. Volume 17, Issue 2, p. 165-183.

Cahn, D. D. (1990). "Intimates In Conflict: A Research Review" Editör: Cahn, D.D. *Intimates In Conflict : A Communication Perspective*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Crawford, D. ve Bodine, R. (1996). *Conflict Resolution Education: A Guide to Implementing Programs in Schools, Youth-Serving Organizations, and Community and Juvenile Justice Setting*. Program Report. US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Washington, DC.

Dökmen, Ü. (1996). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dönmez, A. (1994). *Hitler İsteseydi...(Sosyal Psikoloji Yazıları)*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Flett, G.L. ve Blankstein, K.R. (1994). Depression, Self-Esteem And Complex Attributions For Life Problems. *Current Psychology*. Volume: 13, Issue: 3, p. 263.

Fletcher, G.J.O, Danilovics, P. Fernandez, G. Peterson, D ve Reeder, G.D. (1986). Attributional Complexity : An Individual Differences Measure. *Journal Of Personality and Social Psychology*. Volume 51 No.4, p. 875-884.

Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi

- Fletcher, G.J.O., Rosanowski, J., Rhodes, G. ve Lange C. (1992). Accuracy and Speed of Causal Processing : Experts versus Novices in Social Judgment. *Journal of Experimental Social Psychology*. Volume 28, p. 320-338,
- Goldstein, S.B.(1999).Construction and Validation of a Conflict Communication Scale. *Journal of Applied Social Psychology*. Volume 29, Issue 9, p. 1803-1832,
- Heppner, P.P. ve Krauskoph, C. J. (1987). The Integration Of Personal Problem Solving Processes Within Counselling. *The Counselling Psychologist*. Volume 15, p 371-447..
- Jonassen, D.H. ve Grabowski B. L. (1993). *Handbook of Individual Differences, Learning and Instruction..* Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Miyahara, A., Kim, M, Shin, H. ve Yoon, K. (1998). Conflict Resolution Styles Among Collectivist Cultures: A Comparison Between Japanese and Koreans. *International Journal of Intercultural Relations*. Volume 22, Issue 4, p. 505-525..
- Morgan C. T. (1999). *Psikolojiye Giriş*. (Çev. H.Arıcı ve Ark.) Meteksan Yayınları.13 Baskı. Ankara:
- Paker, O. (1994). *Atıf Karmaşıklığı, Uçlara Kayma ve Kalp Yargı Kullanma Eğilimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Savaşır, I., Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel- Davranışçı Terapilerde Değerlendirme : Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N., Şahin, N.H., ve Heppner, P.P. (1993). Psychometric Properties Of The Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. *Cognitive Therapy and Research*. Volume 17, No: 4, p. 379-396.